

9. Dánia – Jövőbiztos rendelkezések a kibermegfélemlítés elleni küzdelemben

NÉMETH ZOLTÁN

1. A gyűlöletbeszéd szabályozási kérdései

Dániában a gyűlöletbeszédet törvény¹ tiltja, és hivatalosan olyan nyilvános kijelentéseként határozzák meg, amelyekben egy csoportot megfenyegetnek, sértenek vagy lealacsonyítanak olyan jellemzők alapján, mint a nemzetiség, az etnikai hovatartozás, a vallás vagy a szexuális irányultság.

Aki bárkit úgy fenyeget bűncselekmény elkövetésével, hogy az alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben – annak életével és testi épségével kapcsolatban – komoly félelmet keltsen, pénzbüntetéssel vagy 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.² A dán Büntető törvénykönyv tehát a gyűlölet-bűncselekményekkel összefüggésben fogalmi elemként határozza meg, hogy annak alkalmasnak kell lennie arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen.

1 Büntető törvénykönyv (Straffeloven). Elérhető: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/1851> (Letöltve: 2022. március 20.)

2 Büntető törvénykönyv 266. §

Dr. Németh Zoltán LL.M.
kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

Németh, Z. (2023) 'Dánia – Jövőbiztos rendelkezések a kibermegfélemlítés elleni küzdelemben' in Nagy, Z. (szerk.) *Az összehasonlító jog eszközével a gyűlölet ellen. Az online gyűlöletbeszéd, zaklatás és megfélemlítés nemzetközi szabályozása*, 201–227. o. Budapest: Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

https://doi.org/10.47079/2023.nz.gyuloletbeszed.10_9

A gyűlölet-bűncselekmény elkövetése kapcsán fontos kiemelni, hogy a törvény konkrétan felsorolja azokat a társadalmi csoportokat vagy jellemzőket, amelyekkel összefüggésben a bűncselekmény elkövethető:

- a) faj, bőrszín;
- b) nemzeti vagy etnikai hovatartozás;
- c) hit;
- d) szexuális irányultság.

A Büntető törvénykönyv a nyilvánosság előtt elkövetett gyűlölet-bűncselekmények esetén külön rendelkezéseket tartalmaz, amikor kimondja, hogy a nyilvánosan tett olyan kijelentések, amelyek erőszakos cselekmények vagy vandalizmus előidézésére irányulnak, is büntetendők, illetve³ aki nyilvánosan vagy szélesebb körben történő terjesztés szándékával olyan nyilatkozatot tesz, amelyben személyek egy csoportját faja, bőrszíne, nemzeti vagy etnikai származása, hite vagy szexuális irányultsága miatt megfenyegetik, sértik vagy lealacsonyítják, pénzbüntetéssel vagy 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁴ További minősítő körülmény is megjelenik a szabályozásban, amely a bírói gyakorlatra gyakorol hatást. Ez a rendelkezés kimondja, hogy az ítélelhozatalkor különösen súlyosbító körülménynek kell tekinteni, ha a gyűlöletbeszéd propagandatevékenység-jellegű.

A rendelkezést 1939-ben vezették be a Büntető törvénykönyvbe, de csak 1987-ben került bevezetésre a szexuális irányultságra vonatkozó rendelkezés. A gyűlöletbeszéd fogalmát tehát a Büntető törvénykönyv kifejezetten nem tartalmazza, hanem a fenti bűncselekménytípusok gyűjtőfogalmaként kell értelmezni.⁵ A (közvetlen) diszkrimináció, a gyűlöletbeszéd és a gyűlölet-bűncselekmények ugyanazon érem három oldalának tekinthetők abban az értelemben, hogy a bűncselekmények mindegyike egy adott csoporttal kapcsolatos előítélet indítéka. A fogalmak azonban eltérő jellegű jogi kérdéseket vetnek fel, ezért fontos a fogalmak megkülönböztetése.⁶

Dánia részletes statisztikákkal rendelkezik a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatban, amely statisztikákat a rendőrség készíti és mindenki számára nyilvánosak. Az adatok alapján megállapítható, hogy a 2016–2020 közötti időszakban 2273 olyan bűncselekményt tartottak nyilván, amelyek megfelelnek a gyűlölet-bűncselekmény

3 Büntető törvénykönyv 266. § a.

4 Büntető törvénykönyv 266. § b.

5 Garly–Nour, 2011, 19. o.

6 Dilou Jacobsen–Kierkegaard, 2008, 99–100. o.

fogalmának,⁷ azonban ezek nem kerültek további bontásra, így nem állapítható meg, hogy ezen bűncselekmények közül pontosan hány esetben fordult elő konkrétan gyűlöletbeszéd.

Év	Esetek száma
2020	635
2019	469
2018	449
2017	446
2016	274

1. táblázat. A gyűlölet-bűncselekmények száma Dániában 2016–2020 (saját szerkesztés)⁸

A rendőrségi statisztikák alapján mégis megállapítható az, hogy 2020-ban a gyűlölet-bűncselekmények gyűjtőfogalmán belül milyen esetekben és hány alkalommal következtek el ún. gyűlöletbeszéd-bűncselekményt. A legjellemzőbb esetek a következők:

- rasszista és xenofób indíttatás;
- antiszemita háttér;
- muszlimellenes gyűlöletbeszéd;
- keresztényellenes gyűlöletbeszéd;
- valláson vagy meggyőződésen alapuló egyéb gyűlölet-bűncselekmények;
- LMBT-ellenes gyűlöletbeszéd.

Bűncselekmény típusa	Az esetek száma 2020-ban
Rasszista és xenofób indíttatás	360
Antiszemita háttér	79
Muszlimellenes gyűlöletbeszéd	87
Keresztényellenes gyűlöletbeszéd	25
Valláson vagy meggyőződésen alapuló egyéb gyűlölet-bűncselekmények	3
LMBT-ellenes gyűlöletbeszéd	79

2. táblázat. A gyűlöletbeszéd bűncselekmények száma Dániában 2020-ban (saját szerkesztés)⁹

7 ODIHR Hate Crime Reporting [Online]. Elérhető: <https://hatecrime.osce.org/denmark> (Letöltve: 2022. március 30.)

8 Uo.

9 Uo.

2020-ban az Igazságügyi Minisztérium jelentést tett közzé a 2005–2019 közötti viktimizációs felmérésről. A felmérés gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos kérdéseket tartalmazott, és egyebek mellett kimutatta, hogy évente 4300–5800 ember volt kitéve rasszista erőszaknak, 1500–2500 ember pedig szexuális irányultsága miatt. Ezen kívül 2019-ben az erőszak áldozatainak csaknem hat százaléka azt válaszolta, hogy az erőszaktevőt nemi identitásuk motiválhatta.¹⁰

Természetesen különbséget kell tenni az offline és az online térben elkövetett bűncselekmények között, és az Igazságügyi Minisztérium korábban említett jelentése ebben a tekintetben is teljes körű felmérést tartalmaz, így választ kaphatunk arra a kérdésre, hogy Dániában hogyan is alakul a gyűlöletbeszéd-háttérű bűncselekményeknek a száma, és ezek milyen okkal történnek, és melyek a leginkább veszélyeztetett korcsoportok és társadalmi csoportok.

A 2008 óta zajló áldozatfelmerések során arra próbáltak fényt deríteni, hogy az erőszak mennyiben minősíthető gyűlölet-bűncselekménynek, pl. olyan bűncselekmény, amelyet egy olyan csoport elleni gyűlölet motivál, amelyhez az áldozat tartozik vagy vélhetően tartozik. Felmerül tehát a kérdés, hogy az erőszakot – az áldozat véleménye szerint – mennyiben motiválja akár rasszizmus, akár az áldozat (véltető) szexuális irányultsága. 2019-től már azt is méri, hogy az erőszakot mennyiben motiválja az áldozat (véltető) nemi identitása. 2020-tól pedig további kérdés, hogy milyen mértékben motiválja az erőszakot az áldozat vallási meggyőződése. A gyűlölet-bűncselekményeknek lehetnek más formái is, mint például a politikai indíttatású erőszak, de ezekre a formákra nem kérdeztek rá a felmérésben.¹¹ 2020-ban az áldozatokat ért erőszakos incidensek 21%-a egyértelműen gyűlölet-bűncselekmény volt, amelyet a (véltető) csoport-hoz tartozás egy vagy több fent említett formája motivált, ami 8300 és 15 100 fő közötti becsült számnak felel meg.¹²

A 2008–2020 közötti időszakban az áldozatoknak a nyolc százaléka nyilatkozott úgy, hogy az incidenst véleményük szerint rasszizmus motiválta. Ez azt jelenti, hogy évente 4600–6000 16 és 74 év közötti ember van kitéve rasszista indíttatású erőszaknak. A számítások jelenleg kevés megfigyelésen alapulnak, ezért az eredményeket jelentős

10 Az erőszaknak és a bűnözés egyéb formáinak kitétsége. Az áldozatfelmerések 2005–2020. (2020) Igazságügyi Minisztérium Kutatási Iroda, Országos Rendőrség, Koppenhágai Egyetem, Bűnmegelőzési Tanács [Online]. Elérhető: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/12/Udsathed-for-vold-og-andre-former-for-kriminalitet.-Offerundersogelserne-2005-2020-WT.pdf> (továbbiakban: Az erőszaknak és a bűnözés egyéb formáinak kitétsége. Az áldozatfelmerések 2005–2020.) (Letöltve: 2022. március 10.)

11 Az erőszaknak és a bűnözés egyéb formáinak kitétsége. Az áldozatfelmerések 2005–2020. 78. o.

12 Az erőszaknak és a bűnözés egyéb formáinak kitétsége. Az áldozatfelmerések 2005–2020. 79. o.

fenntartásokkal kell kezelni.¹³ A rasszista indíttatású erőszak esetén statisztikailag szignifikánsan nagyobb arányban esett áldozatul férfi, mint nő, illetve a 25–74 éves korosztály veszélyeztetettebb, mint a 16–24 évesek.

Azok az erőszakos bűncselekmények, amelyeket feltételezhetően az áldozat szexuális irányultsága vagy nemi identitása motivál, ritkábban fordulnak elő, mint a rasszizmus okozta bűncselekmények. A 2008–2020 közötti időszakban az erőszak áldozatainak négy százaléka esetében bizonyítható, hogy az erőszakos cselekményt minden bizonnyal az áldozat (véltető) szexuális irányultsága vagy nemi identitása motiválta. Ez évente 1900 és 2900 közötti 16 és 74 év közötti embert jelent szexuális irányultság vagy nemi identitás miatt erőszaknak kitéve. Nincs statisztikailag szignifikáns különbség azon nők és férfiak száma között, akik úgy vélik, hogy az erőszakos epizódot minden bizonnyal az áldozat szexuális irányultsága motiválta.¹⁴

Ami a vallási meggyőződés miatti erőszakot illeti, kijelenthető, hogy csaknem az áldozatok 11 százaléka érintett. A számítások itt kizárólag egyéves tanulmányozáson és nagyon kevés megfigyelésen alapulnak, ezért jelentős bizonytalanságnak vannak kitéve.¹⁵

Az Igazságügyi Minisztérium felmérése azt jelzi, hogy az áldozat feltételezett vallási meggyőződése gyakrabban áll a háttérben, mint a rasszizmus, de nagyon fontos megjegyezni, hogy a korábbi évek áldozati felmérései során a vallást nem kérdezték meg lehetséges indítékként.

Az Igazságügyi Minisztérium felmérése arra a következtetésre jutott, hogy a gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak bejelentési hajlandósága nem alacsonyabb és nem is magasabb, mint más típusú erőszak áldozatainak a bejelentési hajlandósága (34%).¹⁶

Természetesen a gyűlöletbeszéd az online térben is megjelenik, és az Igazságügyi Minisztérium ezt is vizsgálta jelentésében. Azok közül, akik 2020-ban azt választották, hogy interneten elkövetett bűncselekményeknek voltak kitéve, alig több mint tizede volt kitéve gyűlöletbeszédnek. A gyűlöletbeszéd legelterjedtebb típusa a rasszista indíttatás, ezt követik a szexuális irányultságra vagy nemi identitásra vonatkozó diszkriminatív kijelentések, míg a legkisebb kategóriát a vallással kapcsolatos diszkriminatív kijelentések alkotják.

Az interneten elkövetett bűncselekmények áldozatainak teljes csoportjában nagyjából azonos arányban számolnak be érintettségükről a nők és a férfiak. Az interneten

13 Az erőszaknak és a bűnözés egyéb formáinak kitétsége. Az áldozatfelmérések 2005–2020. 79. o.

14 Az erőszaknak és a bűnözés egyéb formáinak kitétsége. Az áldozatfelmérések 2005–2020. 79. o.

15 Az erőszaknak és a bűnözés egyéb formáinak kitétsége. Az áldozatfelmérések 2005–2020. 80. o.

16 Az erőszaknak és a bűnözés egyéb formáinak kitétsége. Az áldozatfelmérések 2005–2020. 80. o.

elkövetett bűncselekmények áldozatai közül a 40–74 évesek statisztikailag szignifikánsan kevésbé vannak kitéve az internetes gyűlöletbeszédnek, mint a fiatalabb korcsoportok,¹⁷ ami adódhat abból is, hogy ez a korosztály lényegesen kevesebbet használja az internetet és annak különféle platformjait.

1.1. A véleménynyilvánítás szabadsága és a gyűlöletbeszéd viszonya

A gyűlöletbeszéddel összefüggésben érdemes röviden áttekinteni azt, hogy hol húzódnak a szólásszabadság és a véleménynyilvánítás határai a dán szabályozásban, mivel ezen határok megsértése után már egyenes út vezethet a gyűlöletbeszéd cselekményének elkövetéséhez. A véleménynyilvánítás szabadsága Dániában sem abszolút, ezért bűncselekménynek számít a rágalmazó vagy a magánélet megsértését célzó kijelentések megtétele, és tilos a bizalmas információk felfedése vagy felhasználása. Ez a dán Büntető törvénykönyv, a dán közigazgatási törvény és a dán üzleti titokról szóló törvény rendelkezései hatálya alá tartozik, és megállapodás alapján (például a munkaszerződésben) a munkavállalóra külön titoktartási kötelezettségek vonatkozhatnak, tehát több olyan jogszabály is hatályban van, amelyek megszábják a szólásszabadság határait. A dán alkotmány 77. cikke¹⁸ mondja ki általánosságban a véleménynyilvánítás szabadságát, amely mindenkit megillet szóban és írásban, de bíróság előtti felelősségvállalás mellett.

Jogszabály	Korlátozó rendelkezés
Alkotmány	Bíróság előtti felelősségvállalás mellett gyakorolható a szólásszabadság (77. cikk)
Büntető törvénykönyv	Becsületsértés (267. §) és rágalmazás (269. §)
Közigazgatási törvény ¹⁹	Iratbetekintési jog korlátozása (30. §)
Üzleti titokról szóló törvény ²⁰	Üzleti titok jogellenes megszerzése (4. §), üzleti titok védelme (6. §)

3. táblázat. A szólásszabadság törvényi korlátai Dániában (saját szerkesztés)

A dán jogelméletben széles körben elterjedt az egyetértés abban, hogy az alkotmány 77. §-a védi az úgynevezett „formális szólásszabadságot” (*formel ytringsfrihed*), ami azt jelenti, hogy nem követelhető meg, hogy valaki beszédét a közzététel vagy más módon

17 Az erőszaknak és a bűnözés egyéb formáinak kitétsége. Az áldozatfelmérések 2005–2020. 142. o.

18 Dán alkotmány (LOV nr 169 af 05/06/1953 – Danmarks Riges Grundlov) 77. cikk

19 Közigazgatási törvény (Lov om offentlighed i forvaltningen – LOV nr 606 af 12/06/2013) 30. §

20 Az üzleti titokról szóló törvény (Lov om forretningshemmeligheder)

történő terjesztés előtt hatósági felülvizsgálatra nyújtsa be.²¹ Nézeteltérés van azonban azzal kapcsolatban, hogy a 77. § kiterjed-e az ún. „anyagi szólásszabadságra” (*materiel ytringsfrihed*), arra a jogra, hogy senki ne kapjon büntetést saját beszédéért. Egyetértés van abban, hogy a „bíróság felelőssége alatt” kifejezés bizonyos jogot ad a jogalkotóknak a szólásszabadság korlátozására, de fordítva, több bírósági határozat is azt sugallja, hogy létezik bizonyos anyagi szólásszabadság.²² A vita arról szól, hogy az anyagi szólásszabadságnak vannak-e határai vagy sem.²³

A gyűlöletbeszéddel összefüggésben érdemes megemlíteni két olyan esetet, amely bírósági eljárással végződött Dániában. A szólásszabadság szószólója, Lars Hedegaard ellen eljárást indítottak 2009 decemberében az iszlámot kritizáló megjegyzései miatt. Először 2011 januárjában a Kerületi Bíróságon felmentették, majd 2011 májusában a Legfelsőbb Bírósághoz benyújtott fellebbezés alapján elítélték, végül 2012 áprilisában a dán Legfelsőbb Bíróság felmentette, mert úgy ítélte meg, hogy nem bizonyítható, hogy a kijelentéseket szándékosan állította.²⁴ Egy másik érdekes esetben Jesper Langballe dán politikus bűnösnek vallotta magát, és gyűlöletbeszéd miatt elítélték egy újságcikk alapján, amelyet Hedegaard ügyével kapcsolatban írt a muszlim családokban elkövetett nemi erőszakról.²⁵

1.2. Összegzés

A magyar szabályozáshoz hasonlóan a dán jogszabályok is tiltják a gyűlöletbeszédet, amelyek hivatalosan olyan nyilvános kijelentéseként határozzák meg, amelyekben egy csoportot megfenyegetnek, sértenek vagy lealacsonyítanak olyan jellemzők alapján, mint a nemzetiség, az etnikai hovatartozás, a vallás vagy a szexuális irányultság. A gyűlöletbeszéd hátterében általában rasszista és xenofób indíttatás, antiszemita háttér, muszlimellenes gyűlöletbeszéd, keresztényellenes gyűlöletbeszéd, valláson vagy meggyőződésen alapuló gyűlöletbeszéd és LMBT-ellenes gyűlöletbeszéd áll, és ezen cselekményekkel kapcsolatban a Büntető törvénykönyv, a közigazgatási törvény és az üzleti titokról szóló törvény is tartalmaz rendelkezéseket. Ezen jogszabályok egyben a szólásszabadság korlátait is jelentik a dán jogrendszerben.

21 Zahle, 2006, 536. o.

22 Zahle, 2006, 539. o.

23 Zahle, 2006, 539–552. o.

24 Lars Hedegaardot felmentették a muszlimokkal kapcsolatban tett kijelentései miatt indult perben. Elérhető: www.politiken.dk (Letöltve: 2022. március 5.)

25 Jesper Langballe elismeri a rágalalmazást a muszlim nemi erőszakról tett megjegyzései miatt (2010) [Online]. Elérhető: <https://www.icenews.is> (Letöltve: 2022. március 5.)

2. A cyberbullying szabályozása

2.1. A kiberbűnözés általánosságban Dániában

A kiberbűnözés a számítógépek és hálózatok, leggyakrabban az internet segítségével végrehajtott bűncselekmények gyűjtőfogalma.²⁶ Azok a bűncselekmények, amelyekre hagyományosan ez a fogalom vonatkozik, a következők:

- a) hackelés;
- b) ipari kémkedés;
- c) információs rendszerek kódjainak terjesztése;
- d) elektronikus hamisítás;
- e) adatcsalás;
- f) elektronikus fizetési bűncselekmények;
- g) számítógépes bűncselekmények.²⁷

A fogalomnak nincs fix meghatározása, de két kategóriába sorolható:²⁸

- a) fejlett kiberbűnözés (vagy csúcstechnológias bűnözés) – számítógépes hardver és szoftver elleni kifinomult támadások;
- b) cyber-enabled bűnözés – az internet megjelenésével új fordulatot vett hagyományos bűnözés (a gyermekek elleni bűncselekmények, a pénzügyi bűncselekmények és a terrorizmus).

Kissé leegyszerűsítve elmondható, hogy a két kategória közötti különbség az, hogy az első kategóriába tartozó számítógép és hálózat a támadás célpontja, míg a második kategóriába tartozó számítógép vagy hálózat a támadás eszköze.

2.2. A kibermegfélemlítés dán szabályozása

Jelen országfejezet egyik célja, hogy bemutassa a dán szabályozást a cyberbullying területén. Számos különböző törvény és rendelet szabályozza Dániában az erőszak és fenyegetés tényállását, valamint a digitális zaklatást. Ezek az alábbiak:

²⁶ Feldtmann, 2019, 6. o.

²⁷ Baumbach, 2018, 17–28. o.

²⁸ INTERPOL honlapja: <https://www.interpol.int/Crime-areas/Cybercrime/Cybercrime> (Letöltve: 2022. március 20.)

- a) munkakörnyezeti törvény;²⁹
- b) Dán Munkakörnyezetvédelmi Hatóság különféle iránymutatásai;
- c) Büntető törvénykönyv;
- d) személyes adatokról szóló törvény;
- e) az ún. „respect-csomag”, amelyet az Igazságügyi Minisztérium készített.

Látható tehát, hogy az internetes zaklatás, a kibermegfélemlítés a társadalom különféle szegmenseiben jelen van, és sajnos több társadalmi réteget is érint. Összefüggésben állhat bűncselekménnyel, iskolai zaklatással, munkahelyi abúzzsal, de jelen van a közigazgatásban dolgozók életében is, illetve a személyes adatok védelme tekintetében is lehet jelentősége. Annak ellenére, hogy a kibernetikus fenyegetés, az online térben történő zaklatás alapvetően nem tekint vissza jelentős múltra, ezt ellensúlyozza azonban a szinte akadálytalan előretörése az internet és a digitális eszközök rohamos fejlődése által.

A különféle dán jogszabályok elszórtan tartalmazzak tehát rendelkezéseket az online térben elkövetett megfélemlítéssel kapcsolatban, de mégis egy rendszert alkotnak, és reagálnak a különféle típusú cselekményekre.

Jogszabály	Rendelkezés a kibermegfélemlítéssel kapcsolatban
Munkakörnyezeti törvény	Külön fejezet: a sértő cselekményekre vonatkozó szabályok, beleértve a zaklatást és a szexuális zaklatást is 22. § – a munka megszervezése 23. § – a jogsértő cselekmények
Büntető törvénykönyv	119. § a) – a közszolgálatban dolgozók zaklatása 264. § d) – a magánélet védelme 266. § – fenyegetés 266. § b) – rasszizmus vagy diszkriminációs záradék 267. § – rágalmozás
Személyes adatokról szóló törvény	Személyes adatok kezelése
Munkahelyi balesetbiztosításról szóló törvény	6. § – az online zaklatás következményei is munkahelyi balesetnek minősülnek

4. táblázat – a kibermegfélemlítés közvetett megjelenése a dán jogszabályokban (saját szerkesztés)

²⁹ Munkakörnyezeti törvény (Bekendtgørelse af lov om arbejds miljø). Elérhető: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/1995/184> (Letöltve: 2022. március 10.)

2.3. Kibermegfélemlítés a munkahelyeken

A dán munkahelyi egészségügyi és biztonsági jogszabályok szerint a digitális zaklatás olyan visszaélészerű cselekmény, amely más visszaélészerű cselekményekkel egyenrangú egészségügyi következményekkel járhat. A sértő cselekmények a megfélemlítés, a szexuális zaklatás és a munkahelyi jogsértések egyéb módjainak gyűjtőfogalma, beleértve azt is, amikor digitálisan történik.

A munkakörnyezetről szóló törvény különbséget tesz aközött, hogy a visszaélészerű cselekményeket a munkahelyen belül, vagy olyan külső személy követi el, aki nem része a munkahelynek. A Dán Munkakörnyezetvédelmi Hatóság³⁰ a digitális zaklatást az alapján is kezeli, hogy azt ki követi el.³¹ Ennek alapján az alábbi kategóriákat különböztetik meg az általuk készített útmutatóban:³²

- a) a munkahelyen belüli sértő cselekmények az alkalmazottak között, illetve az alkalmazottak és a vezetők között;
- b) a dán munkakörnyezeti hatóság szerint erőszaknak minősülnek a külső felek, például szülők, tanulók, diákok, felhasználók, betegek, ügyfelek vagy rokonok digitális zaklatás formájában történő sértő cselekményei.

Akár a munkahelyen belül történik a digitális zaklatás, akár a munkahelyhez nem kötődő személyek gyakorolják, ez egy olyan munkakörnyezeti probléma, amelyet a munkahelynek kötelessége megelőzni és kezelni – munkaidőben és azon kívül egyaránt.

Az útmutató szerint munkával kapcsolatos sértő cselekmények lehetnek a következők:

- a) a szükséges információk megőrzése, visszatartása;
- b) bántó megjegyzések;
- c) a feladatkörök, felelősségi körök indokolatlan megvonása vagy csökkentése;
- d) rágalmozás vagy kirekesztés szakmai közösségből;
- e) az alkalmazottak magánéletét érintő támadások vagy bírálatok;
- f) kiabálás;
- g) fizikai támadások vagy azokkal való fenyegetés;
- h) ellenségeskedés;
- i) sértő írott üzenetek, szöveges üzenetek, képek és videók, beleértve a közösségi médiát is;

30 Munkakörnyezetvédelmi Hatóság honlapja (Arbejdstilsynet): <https://at.dk>

31 Az Arbejdstilsynet (AT) útmutató a munkahelyi visszaélésekről. [Online]. Elérhető: <https://at.dk/regler/at-vejledning/kraenkende-handlinger-4-3-1/> (Letöltve: 2022. március 10.)

32 Uo.

- j) sértő telefonhívások;
- k) kötekedés;
- l) munkahelyi kizsákmányolás.

A munkakörnyezetre vonatkozó jogszabályok értelmében a munkát minden szakaszban úgy kell megtervezni, megszervezni és végrehajtani, hogy az rövid és hosszú távon a sértő cselekmények vonatkozásában teljes mértékben biztonságos legyen. Ez azt jelenti, hogy a visszaélések nem károsíthatják a munkavállalók biztonságát vagy egészségét rövid vagy hosszú távon, és a munkáltatónak hatékony intézkedéseket kell tennie annak érdekében, hogy a munkavállalók testi vagy lelki egészsége ne romoljon.³³

Az útmutató részletesen elemzi a kiváltó okokat is, amelyek miatt kialakulhat a munkahelyi online vagy offline zaklatás. A kutatások azt mutatják, hogy a támadó vagy zaklató cselekedeteknek számos oka lehet. A dán elemzők szerint az egyén munkakörülményei, valamint a szervezeti és vezetési módszerek hozzájárulnak ahhoz, hogy visszaélések forduljanak elő. Ugyanez vonatkozik az alkalmazottak közötti, valamint az alkalmazottak és a vezetők közötti interakcióra is. Ezek lehetnek például:

- a) a munka nem megfelelő megszervezése, pl. a munkavállalókkal szembeni túl magas, nem egyértelmű vagy egymásnak ellentmondó elvárások;
- b) nem megfelelő tájékoztatás és kommunikáció;
- c) diszkrimináció;
- d) a konstruktív problémamegoldás és konfliktuskezelés hiánya;
- e) a munkavégzésben bekövetkezett változások munkahelyi kezelése (az ilyen változtatások jogsértő cselekményeket eredményezhetnek, ha nem jár velük megfelelő tájékoztatás);
- f) tisztázatlan értékek és viselkedési normák a munkahelyen.

A munkahelyi balesetbiztosításról szóló törvény³⁴ értelmében a digitális zaklatás is munkahelyi balesetnek minősül. A törvény a munkahelyi balesetet úgy határozza meg, mint hirtelen vagy öt napon belül bekövetkező esemény vagy hatás által okozott lelki vagy fizikai sérülés.³⁵ Munkahelyi balesetnek minősülnek azok az erőszakos

33 Munkakörnyezeti törvény 22. §

34 Munkahelyi balesetbiztosításról szóló törvény (Bekendtgørelse af lov om arbejds-kadesikring – LBK nr 376 af 31/03/2020)

35 Munkahelyi balesetbiztosításról szóló törvény 6. §

cselekmények is, amelyeket külső személyek a munkahelyen kívül, munkával összefüggésben követnek el. Ez vonatkozik azokra a fenyegetésekre és zaklatásokra is, amelyeket digitálisan követnek el, pl. közösségi oldalakon vagy e-mailben, munkaidőn belül és azon kívül is, ha azok a munkához köthetők. Munkabalesetnek minősül a digitális zaklatás formájában megjelenő sértő cselekmény is, amely a munkavállalók között, illetve a vezetők és az alkalmazottak között a munkahelyen belül történik, ha az személyi sérülést okozott. Az ilyen munkahelyi baleseteket ugyanúgy be kell jelenteni és regisztrálni kell, mint a többi munkahelyi balesetet. A legtöbb munkahelyen van baleset-nyilvántartási és bejelentési rendszer, amely felhasználható és adott esetben alkalmazható.

2.4. A kibermegfélemlítéssel kapcsolatos szabályok a dán Büntető törvénykönyvben

A Büntető törvénykönyv különböző korlátokat szab a véleménynyilvánítás szabadságának, és ezen rendelkezések vonatkoznak az online térre is, anélkül, hogy konkrétan nevesítené az internetes zaklatást, kibermegfélemlítést. A kiberbűnözésnek viszont már van különálló tényállása a dán Büntető törvénykönyvben. A Büntető törvénykönyv alábbi rendelkezéseinek a bemutatása azért fontos, mivel ezek kapcsolódnak leginkább a kibermegfélemlítés témaköréhez:

- a) 119. § a) – a közszolgálatban dolgozók zaklatása;
- b) 264. § – a magánélet védelme;
- c) 266. § – fenyegetés;
- d) 266. § b) – rasszizmus vagy diszkriminációs záradék;
- e) 267. § – rágalmazás.

A közszolgálatban dolgozók zaklatása

A Büntető törvénykönyv 119. §-a értelmében a közszolgálatban dolgozó személyek zaklatása bűncselekmény, és nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő a 2019-es szigorítás óta.

A törvény értelmében, aki erőszakkal vagy fenyegetéssel valakit, aki közszolgálati tevékenységért felelős, akadályoz azzal a céllal, hogy intézkedését megakadályozza, vagy akadályozza, hogy ilyen személy jogszerű szolgálati cselekményt teljesítsen, vagy szolgálati cselekmény végrehajtására kényszeríti.

A dán legfőbb ügyész tárgyban kiadott közleménye pontosítja a közszolgálat fogalmát, és a közigazgatásban (azaz állami, területi és önkormányzati intézményekben) foglalkoztatott személyeket, valamint egyéb közszolgálati feladatkörben eljáró személyeket érti alatta, ideértve pl. a politikusokat is. Továbbá a körülményektől függően

magáncégek alkalmazottai is ebbe a körbe tartozhatnak, akik megállapodás alapján a közszféra megbízásából látnak el feladatokat.³⁶

A magánélet védelme

Pénzbüntetéssel vagy hat hónapig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az, aki más magánéleti körülményeire vonatkozó felhívást, képet vagy az illetőről készült egyéb felvételt úgy hoz nyilvánosságra, hogy arra nem volt semmilyen felhatalmazása. A bűncselekmény online formában is elkövethető. Az internet nemzetközi dimenziója befolyásolja a nemzeti jog alkalmazásának mértékét. A 9a. §-sal a Büntető törvénykönyv egy jövőbiztos rendelkezést kapott, amely kimondja, hogy mikor van a dán büntetőhatóság olyan jogsértésekkel kapcsolatban, amikor szöveget, hangot vagy vizuális anyagot tesznek általánosan elérhetővé az interneten keresztül. A 9. § korlátozza a hatás elvének alkalmazását, így az anyagok internetes közzétételekor nem kell minden ország jogszabályait betartani, hanem azok a dán joghatóság alá tartoznak.³⁷

Fenyegetés

A Büntető törvénykönyv rendelkezései alapján a fenyegetés olyan súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen, különösen, ha az a fenyegetés az élet és a testi épség ellen irányul, az elkövető pénzbüntetéssel vagy 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A rendelkezés szerint a fenyegetésnek alkalmasnak kell lennie arra, hogy akár a veszélyeztetett, akár mások életét, egészségét vagy jólétét érintően súlyos félelmet keltsen. Az, hogy egy fenyegetés alkalmas-e a félelemkeltésre, mindig az adott eset konkrét megítélésétől függ. Itt több momentum is releváns lehet, pl. a felek egymás közötti hangvétele. Nagyon fontos, hogy a fenyegetésnek önmagában kell alkalmasnak lennie arra, hogy komoly félelmet keltsen.

Diszkriminációs záradék

Online formában is elkövethető az ún. rasszizmus vagy diszkriminációs záradékban leírt bűncselekmény, miszerint aki nyilvánosan vagy szélesebb körben történő terjedési szándékkal olyan nyilatkozatot tesz, amelyben személyek egy csoportját faj, bőrszín, nemzeti vagy etnikai származása, vallási, ill. szexuális irányultsága miatt sért, pénzbírsággal vagy 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A büntetés

36 A legfőbb ügyész közleménye: Zaklatás, fenyegetés és erőszak a közfoglalkoztatottakkal szemben (119. §, 119a. § és 121. §) [Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Chikane, trusler og vold mod offentligt ansatte mv. (§ 119, § 119 a og § 121) – CIR1H 10246, 2019. 12. 19.] Elérhető: <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2019/10246> (Letöltve: 2022. március 15.)

37 Jensen, 2010.

kiszabása során különösen súlyosbító körülménynek kell tekinteni, ha az elkövetés propagandatevékenységet valósít meg.

Rágalmazás

A dán Büntető törvénykönyv 267. §-a rendelkezik a rágalmazás bűncselekményről, amikor kimondja, hogy aki más becsületét szóval vagy tettel úgy sérti meg, hogy az alkalmas a sértett állampolgári megbecsülésének csökkentésére, pénzbüntetéssel vagy 4 hónapig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Nemcsak Dániában, hanem más országban is egyértelmű tendencia, hogy a rágalmazás egyre inkább megjelenik az online térben is. Összességében elmondható, hogy a Büntetőjogi Tanács véleménye szerint – különösen a technológiai fejlődés tükrében – fennáll annak a veszélye, hogy a rágalmazás gyorsan és széles körben elterjed az interneten, és ebből következően nagyobb a kockázata a káros hatások fokozódásának. Az a tény, hogy a rágalmazás mint egyértelmű kiindulópont – és a Büntetőjogi Tanács javaslata szerint továbbra is – magánvádas eljárást tárgyat képezi, és emiatt nagyon ritkán indítanak eljárást, a Tanács véleménye szerint önmagában nem jelentheti azt, hogy nem elegendő alap a büntetőjogi védekezéshez.³⁸

A Büntetőjogi Tanács szerint nem szükséges, hogy maga az egyéni rágalmazás különösen súlyos legyen, de összességében olyan rágalmazó kijelentésnek kell lennie, amely alkalmas arra, hogy egy másik személyt különösen súlyos jogsértés érjen.³⁹

A Büntetőjogi Tanács értelmezése szerint a Büntető törvénykönyv 267. §-a kiterjed a becsületsértő szavakkal vagy tettekkel, illetve a hamis vád terjesztésével történő rágalmazásra. A jogirodalomban egyetértés van abban, hogy a rendelkezés megfogalmazása kissé homályos, de ennek ellenére a becsmérlő kijelentések megtételére és terjesztésére egyaránt kiterjed.⁴⁰

2.5. A személyes adatok védelme és összefüggései a kibermegfélemlítéssel

A személyes adatok kezeléséről szóló törvény⁴¹ a fő jogszabály arra vonatkozóan, hogy mikor és hogyan kezelhetők a személyes adatok. A személyes adatokról szóló törvény leggyakoribb megsértése akkor történik, amikor képeket vagy videókat tesznek

38 A Büntetőjogi Tanács jelentése a béke és a becsület megsértéséről, 1563. sz. jelentés. [Online]. Elérhető: <https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2017/bet1563.pdf> (Letöltve: 2022. március 12.)

39 A Büntetőjogi Tanács jelentése a béke és a becsület megsértéséről, 1563. sz. jelentés, 149. o.

40 A Büntetőjogi Tanács jelentése a béke és a becsület megsértéséről, 1563. sz. jelentés, 153. o.

41 A személyes adatok kezeléséről szóló törvény (Lov om behandling af personoplysninger – LOV nr 429 af 31/05/2000)

közzé a közösségi médiában, weboldalakon és blogokon. A felismerhető személyek képeinek interneten történő közzététele személyes adatok elektronikus kezelésének minősül, de a személyes adatokról szóló törvényben nincsenek külön szabályok a képek hozzáférés nélküli internetes közzétételére vonatkozóan. A személyes adatokról szóló törvényt felügyelő dán adatvédelmi ügynökség⁴² szerint mindig konkrét elbírálástól függ, hogy egy kép vagy videó jogsértő-e, mivel a jogsértés általában ezek közzétételével valósul meg.

2.6. Az online zaklatás előfordulása a dán oktatási intézményekben

A dán nemzeti jogszabályok értelmében az iskoláknak zaklatás elleni stratégiákat kell megfogalmazniuk annak biztosítása érdekében, hogy az oktatási környezet elősegítse a gyermek jólétét, valamint a fejlődés és a tanulás lehető legmagasabb szintjének elérését. A kormány politikája magában foglalja az iskolai környezet háromévente történő értékelését, beleértve az adott környezet fizikai, mentális és esztétikai vonatkozásait, problémáinak leírását és értékelését, valamint a kezelésükre vonatkozó cselekvési tervet.⁴³

Az alábbi, tanulóktól származó idézet mutatja be talán legjobban, hogy mit is jelent egy diák számára a zaklatás, történjen az online vagy offline formában:

„A tanár mutatott nekünk egy lapot, és azt mondta, hogy ráköphetünk, bélyegezhetünk, gyűrhetjük – de nem téphetjük. Aztán megkért, hogy próbáljuk meg újra kiegyenesíteni, de lehetetlen volt minden gyűrődést kisimítani.”⁴⁴

Dán kutatások⁴⁵ igazolják, hogy jelentős kapcsolat van a zaklatás és a később elkövetett bűncselekmények között. A tanulmányok azt mutatják, hogy a zaklatás egy későbbi bűncselekmény kockázati tényezője. Ezért fontos bűnmegelőzési törekvés az iskolai és az internetes zaklatás korlátozása. A kutatás szerint azok a fiatalok vannak leginkább kitéve digitális zaklatásnak, akikre igazak az alábbi tényezők:

- a) elégedetlenség;
- b) társadalmi kirekesztés;

42 Dán Adatvédelmi Ügynökség honlapja: <https://www.datatilsynet.dk>

43 Background paper on protecting children from bullying and cyberbullying, Expert Consultation on protecting children from bullying and cyberbullying, 2016. Firenze, 22. o. Elérhető: https://violenceagainstchildren.un.org/sites/violenceagainstchildren.un.org/files/expert_consultations/bullying_and_cyberbullying/background_paper_expert_consultation_9-10_may.pdf (Letöltve: 2022. március 12.)

44 Background paper on protecting children from bullying and cyberbullying, Expert Consultation on protecting children from bullying and cyberbullying, 2016. Firenze, 1. o.

45 Eistrup, 2017, 6. o.

- c) magányosság;
- d) kevés önbizalom;
- e) önpusztító viselkedés.⁴⁶

Tovább elemezve a kockázati tényezőket, a kutatók rávilágítottak arra, hogy a fenti tényezőkön kívül akadnak még kockázatot fokozó jellemzők. A statisztikák rámutatnak, hogy a szegényebb családban élő gyermekek és a gyermekotthonokban nevelkedők nagyobb veszélynek vannak kitéve, mint társaik. Fontos megállapítás továbbá, hogy az offline zaklatás áldozatai általában nagyobb kockázatnak vannak kitéve, ezért az offline zaklatás megelőzése során a zaklatás online dimenziójával is tisztában kell lenni. Egy 2018-as felmérés 1390 9. osztályos diák körében azt mutatja, hogy az interneten zaklatott fiatalok 37%-a maga is zaklatott másokat digitális médián az elmúlt évben.

A kutatás feltárta azt is, hogy milyen okok állhatnak egy online zaklatás hátterében. Az online zaklatást elkövető fiatalok az alábbi okokat jelölték meg:

- a) haragudott az áldozatra (40%);
- b) nem tudja az okát (15%);
- c) akit zaklatott, az mást is zaklatott (14%);
- d) akit zaklatott, az nem illett bele a közösségbe (9%);
- e) azt hitte, hogy népszerű lesz tőle (4%);
- f) félt, hogy őt is zaklatni fogják (2%);
- g) őt is zaklatták (9%);
- h) egyéb ok (9%).⁴⁷

Egy, az Országos Közegészségügyi Intézet által végzett 2018-as felmérés megvizsgálta, hogy a 11, 13 és 15 éves diákok körében milyen mértékben van jelen a digitális zaklatás. 3660 gyermek megkérdezése az alábbi eredményeket mutatta:

- a) 11 évesek 10–11%-át zaklatták már online;
- b) a 13 éves lányok 12%-át és a 13 éves fiúk 8%-át zaklatták már online;
- c) a 15 évesek 7–8%-át zaklatták már online;
- d) a 11 éves lányok 4%-a és a 11 éves fiúk 7%-a zaklatott már másokat az interneten;
- e) a 13 éves lányok 6%-a és a 13 éves fiúk 10%-a zaklatott már másokat online;
- f) a 15 éves lányok 4%-a és a 15 éves fiúk 11%-a zaklatott már másokat az interneten.⁴⁸

46 Eistrup, 2017, 6. o.

47 Eistrup, 2017, 15. o.

48 Rasmussen–Kierkegaard–Vork Rosenwein–Holstein–Trab Damsgaard–Due, 2018, 1–20. o.

Látható tehát, hogy a megkérdezett diákok egy jelentős része volt már érintett valamelyik oldalon iskolai online vagy offline zaklatásban, ez pedig az internet megállíthatatlan terjedésével a jövőben valószínűleg fokozódni fog, amit nagy valószínűséggel a jogalkotás is követni fog.

2.7. Összegzés

A kibermegfélemlítés és az online térben elkövetett bűncselekmények egyre nagyobb szezletet hasítanak ki maguknak a dán bűncselekmények körében, ezért ezek szabályozása mára egyre fontosabbá válik. A dán jogszabályok mégsem nevesítik az internetes zaklatás vagy megfélemlítés tényállását, hanem a Büntető törvénykönyv rendelkezéseit rendelik alkalmazni az online tér bűncselekményeire is, azaz például a rágalmozás bűncselekménye elkövethető online és offline is, és a büntetés szempontjából sincs köztük különbség. Maga az online megfélemlítés – Magyarországhoz hasonlóan – jelen van a munka világában és az iskolai környezetben, és azon kívül egyaránt és túlnyomórészt a fiatalabb korosztályt érintik.

3. A megelőzéssel kapcsolatos szabályozás és gyakorlat

3.1. Megelőzés az iskolákban

A biztonságosabb internethasználat támogatni tudja azt a törekvést, amely arra irányul, hogy minél kevesebb fiatalok legyen az áldozati vagy éppen az elkövetői oldalon. Ebből a célból hozták létre Dániában a Biztonságosabb Internet Központot.⁴⁹ A dániai Biztonságosabb Internet Központ tudásközpontként és a legújabb fejlesztések közvetítőjeként a gyermekek és fiatalok online technológiák használatának területén, széles körű együttműködést alakított ki a tudományos intézmények, az ipar, a kormányzati szervek és a bűnüldöző szervek képviselőivel. A központ hálózattal és tanácsadó testülettel rendelkezik, amely az érdekelt felek széles körét képviseli. A Központ három szervezetből áll:

- a) Gyermekek és Fiatalok Médiatanácsa:⁵⁰ figyelemfelkeltő központ, amelynek fő feladata a tájékoztatás és az online technológiák biztonságosabb és pozitívabb használatára nevelés;

49 Biztonságosabb Internet Központ (Sikker Internet Center Danmark) honlapja: <https://sikkertinternet.dk/english>

50 Gyermekek és Fiatalok Médiatanácsa honlapja: <https://www.medieraadet.dk>

- b) Save the Children Denmark:⁵¹ forródrótként működik, amelyen bárki bejelentheti az online gyermekbántalmazást;
- c) Digitális Ifjúsági Gondozó Központ (Center for Digital Youth Care):⁵² segélyvonal, amely online tanácsadást kínál minden dániai gyermeknek és fiatalnak.

Dániában tehát egy komplex rendszer áll rendelkezésre, amely segíti a diákokat és a szülőket egyaránt. Előbbieket abban, hogy megteremtsék számukra a biztonságosabb internethasználatot, míg utóbbiakat pedig abban, hogy képesek legyenek gyermekük védelmére. A Gyermek és Fiatalok Médiatanácsa nagyon sok erőforrást tud nyújtani a szülőknek, diákoknak és iskoláknak egyaránt, amely képzésekből és tájékoztató anyagokból, valamint eseményekből, programokból áll.

Dániában a fenti rendszer mellett az iskolai online és offline zaklatások megelőzésére és kezelésére létrehozták a Zaklatás elleni Nemzeti Panasztestületet⁵³ is, amely segítséget nyújt az intézményeknek, tanulóknak és a szülőknek egyaránt. A Panasztestület évente jelentésben értékeli a jogi környezetet és a kialakult jó gyakorlatokat. Az iskolai zaklatás területén 2017-ben történtek jelentős változások, amikor módosították az ún. Zaklatásellenes Szabályzatot, amely az alábbi változásokat vezette be:

- a) Minden általános és középiskolának meg kell fogalmaznia a zaklatás elleni stratégiát, beleértve a digitális zaklatás elleni stratégiát is. A stratégiát közzé kell tenni.
- b) Minden általános és középiskolának, ha zaklatást vagy zaklatásszerű esetet tapasztal, cselekvési tervet kell készítenie, és végrehajtania azt a zaklatás leküzdésére.
- c) Megalakult az Országos Zaklatás Elleni Panasztestület, amelyhez a tanulók és a szülők panaszt tehetnek az intézmények nem megfelelő vagy hiányzó zaklatásellenes stratégiája és intézkedési terve esetén.
- d) A dán Oktatási és Minőségügyi Ügynökség (STUK) által lebonyolított közvetítői (mediációs) tevékenységet hoztak létre, amelynek segítségével közvetítést ajánlanak fel a felek megbékítése céljából.⁵⁴

51 Save the Children Denmark honlapja: <https://redbarnet.dk>

52 Center for Digital Youth Care honlapja: <https://cfdp.dk/cfdp-english/>

53 Den Nationale Klageinstans mod Mobning honlapja: <https://dcum.dk/forside/nkmm>

54 Az Országos Fellebbviteli Tanács értékelése a zaklatás elleni rendelkezésekkel kapcsolatban (2020) [Online]. Elérhető: <https://dcum.dk/media/3662/200831-evaluering-af-antimobbetbestemmelser-og-den-nationale-klageinstans-mod-mobning.pdf> (Letöltve: 2022. április 10.)

A Dániában működő rendszerrel kapcsolatban talán érdemes kiemelni azt, hogy alapvető cél a felek közötti béke helyreállítása, és ennek érdekében egy speciális közvetítői eljárást⁵⁵ vezettek be, amelynek eljárásrendje is konkrétan szabályozott. A közvetítői folyamat során a felek lehetőséget kapnak arra, hogy közösen beszéljenek a történekről, és megvizsgálják, sikerül-e megegyezniük a diák jóléte érdekében történő együttműködés lehetséges módjairól. A találkozó résztvevői a konfliktusban részes személyek és kísérőik. A mediációban való részvétel minden fél számára önkéntes. A hallgató jóléte a közvetítői folyamat fókuszpontja, ezért a hallgató perspektívája is fontos szerepet játszik a találkozókon. A hallgató nézőpontját vagy egy közvetítő viszi be a találkozóra, vagy fiatalok esetében felajánlják, hogy maguk is részt vegyenek a találkozókon. A mediációs tanácsadók vezetnek az értekezleteket, és olyan kérdéseket tesznek fel, amelyek segítik a feleket abban, hogy tisztázzák saját nézőpontjukat, és meghallgatják mások szempontjait. A mediációs tanácsadók a mediáció során nem foglalnak állást, és a megoldást a felek dolgozzák ki.⁵⁶ A közvetítői eljárás folyamata több lépcsőből áll:

- a) Döntés a közvetítésről: A DCUM elbírálja az esetet. Ha az ügyet az ügy feldolgozása közben közvetítésre alkalmasnak ítélik, az intézménynek és a panaszosoknak felajánlják a közvetítést. 2018-tól 2020 elejéig összesen 24 ügyben ajánlottak fel közvetítést, ebből 12 ügyben mondtak igent a felek (eddig 9 került lefolytatásra).
- b) Ha mindkét fél igent mond a közvetítésre, a STUK felveszi velük a kapcsolatot és tájékoztatást ad a közvetítésről.
- c) Megtartják az első közvetítői értekezletet: Az értekezleten a közvetítői tanácsadók segítik a beszélgetést. Az első találkozás elsődleges célja, hogy a felek megbeszéljék a történeteket, meghallgassák egymás szempontjait. Egyes esetekben a felek már az első találkozón megkezdhetik a közös megoldások megbeszélését. A STUK két tanácsadója a megbeszélés alapján értékeli, és ennek alapján dolgozza ki a javaslatot a következő közvetítői értekezletre. A STUK 2018-ban és 2019-ben 9 esetben folytatott közvetítést, ebből 6 esetben egy közvetítői értekezletet tartottak.
- d) Második közvetítői értekezletre kerül sor: A második közvetítői értekezleten az a cél, hogy a felek megvizsgálják a tanulók jólétén alapuló együttműködés lehetséges módjait, és ennek alapján közös megállapodásokat, megoldásokat

55 Végrehajtási rendelet a Dán Oktatási Központozó intézett zaklatással és hasonlókkal kapcsolatos panaszok feldolgozásáról (Bekendtgørelse om behandling af klager til Dansk Center for Undervisningsmiljø om mobning og lignende BEK nr 255 af 06/04/2018) 7. § Elérhető: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/255> (Letöltve: 2022. március 20.)

56 Az Országos Fellebbviteli Tanács értékelése a zaklatás elleni rendelkezésekkel kapcsolatban 88. o.

dolgozzanak ki. A STUK szerint itt megtörténhet az áttörés, amihez az első találkozás is hozzájárult.

- e) Tanulási értekezlet tartható a folyamat végén, amelynek célja, hogy az esetből származó tapasztalatokat hasznosítsák, megnézzék, milyen általános tanulságokat meríthetnek belőle az iskolában és az önkormányzatban. Kiválasztják, hogy szerintük a STUK mely fókuszterületeken tud nekik segíteni – lehet szó konfliktusesszükségéről vagy a zaklatással kapcsolatos bővebb ismeretekről, a zaklatás vizsgálatáról.⁵⁷

3.2. Megelőzés a munkahelyeken

A Dán Munkakörnyezetvédelmi Hatóság nagyon sok útmutatóval igyekszik segítséget nyújtani a munkaadóknak abban, hogy a lehető legminimálisabb szintre tudják csökkenteni a munkahelyi zaklatásból, online zaklatásból eredő negatív következményeket. Külön dokumentumot szentelnek például a megelőzésre, amely az egyik legjobb módja lehet a negatív hatások minimalizálásának. Az erőszak megelőzéséről készített útmutató⁵⁸ meghatározza a munkaadók kötelezettségeit is a megelőzéssel kapcsolatban:

- a) kockázatfelmérés;
- b) a megfelelő munkakörnyezet megteremtése;
- c) munkafolyamatok megfelelő megtervezése;
- d) oktatás és képzés.

A munkaadóknak az útmutató szerint érdemes kockázatfelmérést végezniük, amely segítheti őket abban, hogy megvédjék magukat a kockázatoktól az offline és az online térben egyaránt. Ha fennáll a munkahelyi erőszak veszélye, akkor a munkáltatónak gondoskodnia kell az erőszak előfordulásának és súlyosságának lehetőség szerinti csökkentéséről. Ezen kívül folyamatosan értékelnie kell:

- a) az ügyfelek vagy állampolgárok által jelentett kockázatokat;
- b) hol és mikor áll fenn az erőszakos cselekmény veszélye;
- c) milyen típusú erőszakról van szó;
- d) vannak-e különösen kiszolgáltatott munkavállalói csoportok;

⁵⁷ Az Országos Fellebbviteli Tanács értékelése a zaklatás elleni rendelkezésekkel kapcsolatban 89–90. o.

⁵⁸ Az erőszak megelőzése útmutató (Forebyggelse af vold) [Online]. Elérhető: <https://at.dk/arbejdsmiljoeproblemer/psykisk-arbejdsmiljo/vold-og-trusler/forebyggelse-af-vold/> (Letöltve: 2022. március 17.)

- e) fennáll-e annak a veszélye, hogy az alkalmazottak munkaidőn kívül munkahelyi erőszaknak lesznek kitéve.

Minél pontosabb a kockázateértékelés, annál jobban fel van készülve a munkahely az esetleges beavatkozásokra.

Az erőszak megelőzésével kapcsolatos útmutató rámutat arra a fontos tényre is, hogy nagyon sok esetben hatékony (és ezért kötelező is) a munkavállalók megfelelő oktatása, képzése, amely szintén elősegítheti a kibermegfélemlítés előfordulásának kockázatát a munkahelyeken. Ez azért is fontos lehet, mivel egy munkával összefüggésben elkövetett zaklatás kihat a munkavállaló magánéletére is, így a nem megfelelő felismerés vagy kezelés azonnal egy sokkal összetettebb problémát generál. Az útmutató kimondja, hogy ha vannak olyan területek, ahol kiemelt veszély fenyeget, a munkáltató köteles gondoskodni arról, hogy ezeken a területeken csak a szükséges oktatást kapott munkavállalók dolgozhassanak. Ha fennáll a munkahelyi erőszak veszélye a munkaidőn kívül, akkor arról is gondoskodni kell, hogy iránymutatásokat adjanak a dolgozóknak, hogy hogyan tudják megfelelően kezelni a munkaidőn kívüli támadásokat és erőszakos cselekményeket. A munkavállalók képzése az alábbi területeken szükséges:

- a) új alkalmazottak képzése;
- b) ügyfelekkel dolgozó alkalmazottak képzése;
- c) a csapatban vagy az egyedül dolgozó munkavállalók képzése.

Talán a legveszélyeztetettebb munkavállalói csoport az ügyfelekkel dolgozók csoportja, mivel ők a legkitettebbek az online zaklatásnak és egyéb erőszakos cselekményeknek egyaránt. Az útmutató szerint amikor az alkalmazottak ügyfelekkel kerülnek kapcsolatba, nagyon fontos, hogy rendelkezzenek a szükséges kompetenciákkal, amelyek az alábbiak lehetnek:

- a) az ügyfelek viselkedésének megértése és kezelése;
- b) megfelelő kommunikációs technikák, konfliktusmegelőzés és konfliktuskezelés;
- c) hatékony és gyors segítségkérés képessége;
- d) a potenciálisan extrovertált vagy erőszakos ügyfelek vagy állampolgárok felismerése.

3.3. Összegzés

A dán rendszerben nagy hangsúlyt fektetnek a kibermegfélemlítés és más zaklatási, fenyegetési formák megelőzésére. A munkaadóknak és a munkavállalóknak konkrét iránymutatások és képzések állnak rendelkezésre, míg az oktatási intézmények

hallgatóinak és szüleiknek egy kiterjedt hálózat segít a megfelelő megoldás megtalálásában, és ha már a konkrét megelőzés nem is sikerült, legalább a káros következmények enyhíthetők, akár egy közvetítői eljárás segítségével. Fontos lenne ennek a szemléletnek a magyarországi bevezetése is, mivel ez nagyon hatékony tud lenni a konfliktusok kezelésében.

4. A szolgáltatók, intézmények felelőssége

4.1. Szolgáltatók felelőssége

A dán jogszabályok közül három elemzése, bemutatása szükséges ahhoz, hogy átlátható legyen az internetes szolgáltatók felelősségének szabályozása. Az e-kereskedelemtől szóló törvény,⁵⁹ a digitális szolgáltatások hálózat- és információbiztonságáról szóló törvény⁶⁰ és a hálózat- és információbiztonsági törvény⁶¹ tartalmazza azokat az intézkedéseket, amelyek a magyar jogszabályokhoz hasonlóak.

Az e-kereskedelemtől szóló törvény nevesíti azokat az eseteket, amikor a szolgáltató mentesül a felelősség alól:

- a) ha az átvitel magában foglalja az információk automatikus, közbenső és rövid távú tárolását is, ha ez a tárolás kizárólag az átvitel befejezését szolgálja, és ha a tárolás nem tart tovább, mint amennyi észszerűen feltételezhető;⁶²
- b) az a szolgáltató, aki hírközlő hálózaton továbbítja a szolgáltatás igénybevevője által biztosított információkat, nem felelős ezen információk automatikus, közbenső és ideiglenes tárolásáért, illetve az információ tartalmáért, ha a tárolás kizárólag a későbbi továbbítás céljából történik;⁶³
- c) a szolgáltató nem vállal felelősséget az információk tárolásáért vagy a tárolt információk tartalmáért, ha a tárolás az információt átadó szolgáltató kérelmére történik.⁶⁴

59 Az e-kereskedelemtől szóló törvény (E-handelsloven LOV nr 227 af 22/04/2002). Elérhető: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2002/227> (Letöltve: 2022. március 17.)

60 A digitális szolgáltatások hálózat- és információbiztonságáról szóló törvény (Bekendtgørelse om net- og informationssikkerhed for visse digitale tjenester, BEK nr 452 af 08/05/2018)

61 Hálózat- és információbiztonsági törvény (Lov om net- og informationssikkerhed, LOV nr 1567 af 15/12/2015). Elérhető: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2015/1567> (Letöltve: 2022. március 15.)

62 Az e-kereskedelemtől szóló törvény 14. §

63 Az e-kereskedelemtől szóló törvény 15. §

64 Az e-kereskedelemtől szóló törvény 16. §

A digitális szolgáltatások hálózat- és információbiztonságáról szóló törvény kimondja, hogy a digitális szolgáltatók azonosítják és megfelelő, valamint arányos technikai és szervezési intézkedéseket tesznek a digitális szolgáltatással kapcsolatban általuk használt hálózatok és információs rendszerek biztonságával kapcsolatos kockázatok kezelésére.⁶⁵ A digitális szolgáltatások szolgáltatói kötelesek továbbá a lehető leghamarabb értesíteni a Dán Üzleti Hatóságot és a Kiberbiztonsági Központot minden olyan eseményről, amely jelentős következményekkel jár a szolgáltatásuk teljesítésére nézve.⁶⁶ Ennek a bejelentésnek egy erre a célra rendszeresített külön oldalon kell megtörténnie (virk.dk). Ha az értesítés megtételekor az üzemeltető számára nem áll rendelkezésre minden, a bejelentés céljára szolgáló információ, akkor az üzemeltető részleges értesítést ad ki. A részleges bejelentést a lehető legrövidebb időn belül teljes bejelentésnek kell követnie.

4.2. Oktatási intézmények felelőssége

A dán felelősségi rendszer háromszintű. A törvény⁶⁷ által számos feladatra előírt első hatóság az oktatási intézményért felelős önkormányzat. Az alap- és középfokú oktatás minden felelős hatósága a következő három feladattal rendelkezik:

- a) A zaklatás elleni stratégia elkészítése és közzététele;
- b) felkészülés, cselekvési terv végrehajtása;
- c) intézkedési kötelezettség.

A gyakorlatban a panaszok feldolgozásának és eldöntésének hatásköre az önkormányzati ügyintézőkre, tanácsadókra és vezetőkre hárul.⁶⁸

A következő hatóság a „felelősségi láncban” a Danish Center for Educational Environment (DCUM). A DCUM egy, az oktatási környezetről szóló törvény szerinti létrehozott intézmény, amelynek célja, hogy „segítse biztosítani a jó tanítási környezet kialakítását Dániában”. A zaklatásellenes szabályozással kapcsolatban három funkciót lát el: segíti a diákokat, szülőket és az intézményeket, fejlesztő munkát végez, felügyeli az intézményeket, és fellebbviteli hatóságként is eljár.

A harmadik hatóság a Dán Minőségügyi és Oktatási Ügynökség (STUK), amely a vonatkozó végrehajtási rendelet hatálybalépésével lehetőséget kapott a közvetítői tevékenység végzésére.

65 A digitális szolgáltatások hálózat- és információbiztonságáról szóló törvény 3. §

66 A digitális szolgáltatások hálózat- és információbiztonságáról szóló törvény 4. §

67 Végrehajtási rendelet a Dán Oktatási Központoz intézetti zaklatással és hasonlókkal kapcsolatos panaszok feldolgozásáról

68 Az Országos Fellebbviteli Tanács értékelése a zaklatás elleni rendelkezésekkel kapcsolatban 6. o.

Az egyes oktatási intézményben az intézmény zaklatással kapcsolatos munkáját a zaklatás elleni stratégia tartalmazza, amit kötelező elkészíteni. Ennek tartalmaznia kell, hogy az intézmény hogyan kezeli a zaklatást, amikor az bekövetkezik. Ha egy tanuló, a tanuló szülei vagy maga az iskola tapasztal zaklatást, az intézmény köteles arra, hogy azonnal aktiválja a cselekvési kötelezettséget, amelyet a stratégia tartalmaz. Ez a gyors cselekvési kötelezettség magában foglalja a konkrét cselekvési terv előkészítését és végrehajtását, a beavatkozáshoz szükséges átmeneti intézkedéseket, valamint tájékoztatást a cselekvési terv tartalmáról. Ha a diák és a szülők elégedettek a cselekvési tervvel, akkor az ügyek általában helyi szinten megfelelően kezelhetők, azonban az Országos Fellebbviteli Tanács értékelése⁶⁹ alapján látható, hogy sok tanuló és szülő azt tapasztalja, hogy az intézmény vagy nem él a cselekvési kötelezettségével, vagy él vele, de nem kielégítő módon. Talán emiatt is a szülők nagy része közvetlenül a Zaklatás Elleni Nemzeti Panasztestülethez fordul. A DCUM mindig visszaküldi a panaszt első fokra, és ezzel párhuzamosan telefonos útmutatást ad a jogszabályi rendelkezésekről és kötelezettségekről. Ha a tanulók vagy a szülők nem értenek egyet az önkormányzat döntésével, akkor az első fokon eljáró intézmény továbbítja az ügyet az Országos Zaklatásellenes Fellebbviteli Testülethez. Az Országos Zaklatás Elleni Panasztestületnél a szülők, a tanulók és az oktatási intézmény részére felajánlják a közvetítés lehetőségét. Amikor a Zaklatás elleni Nemzeti Fellebbviteli Tanács határozatot hoz, akkor dönthet úgy, hogy megerősíti a helyi hatóság eredeti határozatát, vagy módosíthatja azt.

4.3. Munkahelyek felelőssége

A munkakörnyezetre vonatkozó jogszabályok értelmében a munkát minden szakaszban úgy kell megtervezni, megszervezni és végrehajtani, hogy az rövid és hosszú távon a sértő cselekmények vonatkozásában teljes mértékben biztonságos legyen. Ez azt jelenti, hogy a visszaélések nem károsíthatják a munkavállalók biztonságát vagy egészségét rövid vagy hosszú távon, és a munkáltatónak hatékony intézkedéseket kell tennie annak érdekében, hogy a munkavállalók testi vagy lelki egészsége ne romoljon.⁷⁰ A munkakörnyezeti törvény tehát a munkaadó felelősségi körébe sorolja azt, hogy védje az alkalmazottait az online zaklatástól, és erre megfelelő tanácsadót is alkalmazhatnak, illetve speciális képzéseket nyújthatnak a munkavállalók részére. A törvény értelmében, ha a munkáltató nem rendelkezik a vállalaton belüli biztonsági és egészségvédelmi oktatás, tanácsadás elvégzéséhez szükséges szakértelemmel, akkor a munkáltatónak

69 Az Országos Fellebbviteli Tanács értékelése a zaklatás elleni rendelkezésekkel kapcsolatban 10. o.

70 Munkakörnyezeti törvény 22. §

külső szakértői segítséget kell kérnie annak érdekében, hogy a munkavállalók munkakörnyezete mindig teljesen biztonságos legyen. A foglalkoztatási miniszter erre vonatkozóan részletesebb szabályokat állapíthat meg,⁷¹ és konkrétan meghatározhatja a tanácsadók igénybevételének formáit és kereteit.⁷²

4.4. Összegzés

A kibermegfélemlítés megelőzése kulcsfontosságú, azonban ugyanilyen fontos a már megtörtént online zaklatás megfelelő kezelése. Ennek része egyrészt a szolgáltatók felelőssége az általuk nyújtott tartalmakért, másrészt pedig az oktatási intézmények és a munkahelyek felelőssége is kiemelt fontosságú. A dán oktatási rendszerben egy többszintű intézményrendszer áll a szülők, tanulók és az oktatási intézmények részére, hogy megtalálják a megfelelő megoldásokat és megfelelően kezeljék a problémákat. Kijelenthető, hogy a megfelelő kezelés hosszabb távon egyfajta megelőzésnek is tekinthető, mivel edukálja a szereplőket, akik az ügyekben érintettek, felhívja a figyelmüket arra, hogy a szülők hogyan védhetik meg gyermekeiket, vagy az oktatási intézményeknek hogyan lenne érdemes kezelni a kialakult helyzeteket. Ugyanez igaz a munkahelyekre is, mivel a dán jogszabályok a munkaadók felelősségévé teszik a megfelelő és egészséges munkakörnyezet kialakítását és ezzel párhuzamosan a munkavállalók képzését is. A magyarországi szabályokkal összehasonlítva a szolgáltatók felelőssége körében hazánkban részletesebb szabályok állnak rendelkezésre, mint Dániában. Az oktatási intézmények és a munkahelyek esetében azonban kijelenthető, hogy hazánk szabályozásán még sokat lehetne bővíteni, javítani, és különösen érdemes lehet annak megfontolása, hogy az érintettek közötti párbeszéd kerüljön erősítésre a megelőzés és a kezelés területén is.

5. Összefoglalás

A magyar szabályozáshoz hasonlóan a dán jogszabályok is tiltják a gyűlöletbeszédet, amelyet hivatalosan olyan nyilvános kijelentésként határoznak meg, amelyekben egy csoportot megfenyegetnek, sértenek vagy lealacsonyítanak olyan jellemzők alapján, mint a nemzetiség, az etnikai hovatartozás, a vallás vagy a szexuális irányultság. A gyűlöletbeszéd hátterében általában rasszista és xenofób indíttatás, antiszemita háttér, muszlimellenes gyűlöletbeszéd, keresztényellenes gyűlöletbeszéd, valláson vagy

⁷¹ Munkakörnyezeti törvény 12. §

⁷² Munkakörnyezeti törvény 13. §

meggyőződésen alapuló gyűlöletbeszéd és LMBT-ellenes gyűlöletbeszéd áll, és ezen cselekményekkel kapcsolatban a Büntető törvénykönyv, a közigazgatási törvény és az üzleti titokról szóló törvény is tartalmaz rendelkezéseket, amely jogszabályok egyben a szólásszabadság korlátait is jelentik a dán jogrendszerben.

A kibermegfélemlítés és az online térben elkövetett bűncselekmények egyre nagyobb szeletet hasítanak maguknak a dán bűncselekmények körében, ezért ezek szabályozása mára egyre fontosabbá válik. A dán jogszabályok mégsem nevesítik az internetes zaklatás vagy megfélemlítés tényállását, hanem a Büntető törvénykönyv rendelkezéseit rendelik alkalmazni az online tér bűncselekményeire is, azaz például a rágalmazás bűncselekménye elkövethető online és offline is, és a büntetés szempontjából sincs köztük különbség. Maga az online megfélemlítés – Magyarországhoz hasonlóan – jelen van a munka világában és az iskolai környezetben, és túlnyomórészt a fiatalabb korosztályt érintik.

A dán rendszerben nagy hangsúlyt fektetnek a megelőzésére. A munkaadóknak és a munkavállalóknak konkrét iránymutatások állnak rendelkezésére, míg az oktatási intézmények hallgatóinak és szüleiknek egy kiterjedt hálózat segít a megfelelő megoldás megtalálásában, és ha már a konkrét megelőzés nem is sikerült, legalább a káros következmények enyhíthetők, például közvetítői eljárás segítségével, amely hatékony és minden érintett szempontját érvényesítő eljárási forma. Fontos lenne ennek a szemléletnek a magyarországi bevezetése is, mivel ez nagyon hatékony tud lenni a konfliktusok kezelésében.

A kibermegfélemlítés megelőzése nagyon fontos, azonban ugyanilyen fontos a már megtörtént online zaklatás megfelelő kezelése. Ennek része egyrésztől a szolgáltatók felelőssége az általuk nyújtott tartalmakért, másrésztől pedig az oktatási intézmények és a munkahelyek felelőssége. A dán oktatási rendszerben egy többszintű intézményrendszer áll a szülők, tanulók és az oktatási intézmények rendelkezésére, hogy megtalálják a megfelelő megoldásokat és kezeljék a problémákat. Kijelenthető, hogy a megfelelő kezelés hosszabb távon egyfajta megelőzésnek is tekinthető, mivel edukálja a szereplőket, akik az ügyekben érintettek, felhívja a figyelmüket arra, hogy a szülők hogyan védhetik meg gyermekeiket, vagy az oktatási intézményeknek hogyan lenne érdemes kezelni a kialakult helyzeteket. Ugyanez igaz a munkahelyekre is, mivel a dán jogszabályok a munkaadók felelősségévé teszik a megfelelő és egészséges munkakörnyezet kialakítását és ezzel párhuzamosan a munkavállalók képzését is. A magyarországi szabályokkal összehasonlítva a szolgáltatók felelőssége körében hazánkban részletesebb szabályok állnak rendelkezésre, mint Dániában. Az oktatási intézmények és a munkahelyek esetében azonban kijelenthető, hogy hazánk szabályozásán még sokat lehetne bővíteni, javítani, és különösen érdemes lehet annak megfontolása, hogy az érintettek közötti párbeszéd kerüljön erősítésre a megelőzés és a kezelés területén is.

Irodalomjegyzék

- Analysenotat fra borneradet (A Gyermektanács elemzése az iskolai zaklatásról) *Borneindblik*, 2017/4 [Online]. Elérhető: https://www.boerneraadet.dk/media/cm5lvqzm/brd_boerneindblik_nr4_2017_mobning_pa_digitale_medier.pdf (Letöltve: 2022. június 30.)
- BAUMBACH, I. (2018) *Hacker-bestemmelsen, Se og Hør-sagen og nyere tendenser (A hacker-rendelkezés, a See and Hear ügy és a legújabb trendek)*. Ex Tuto Publishing
- DILOU JACOBSEN, B., KIERKEGAARD, A. (2008) *Rapport om omfanget af diskrimination og hadforbrydelser i Københavns Kommune (Jelentés a megkülönböztetés és a gyűlölet-bűncselekmények mértékéről Koppenhága városában)*. Institut for Menneskerettigheder
- FELDTMANN, B. (2019) *The Danish Criminal Code section 263(1) – An analysis of the Danish safeguard against hacking*. Aalborg Universitet
- GARLY ANDERSEN, L., NOUR, S. (2011) *Hadforbrydelser i Danmark – vejen til en effektiv beskyttelse (Gyűlölet-bűncselekmények Dániában – a hatékony védelem útja)*. Udredning nr. 8. Institut for Menneskerettigheder
- JENSEN, I. T. B. (2010) 'Privatlivskrænkelser på internettet (A magánélet megsértése az interneten)', *Rettid*, 2010/Specialeafhandling 8, [Online]. Elérhető: <https://law.au.dk/fileadmin/Jura/dokumenter/forskning/Rettid/2010/afh8-2010.pdf> (Letöltve: 2022. március 20.)
- RASMUSSEN, M., KIERKEGAARD, L., VORK ROSENWEIN, S., HOLSTEIN, B., TRAB DAMS-GAARD, M., DUE, P. (2018) *Skolebørnsundersøgelsen 2018 (Az iskolás gyerekek felmérése 2018)*. Statens Institut for Folkesundhed. [Online]. Elérhető: https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2019/skoleboernsundersogelsen_2018 (Letöltve: 2022. március 20.)
- ZAHLE, H. (2006) *Danmarks Riges Grundlov med kommentarer (A Dán Királyság alkotmányának kommentárja)*. 2. kiadás. Koppenhága: Jurist og Økonomforbundets Forlag